

Het examen: hoe kan het beter?

Een tussentijdse evaluatie van voorgestelde wijzigingen

De volgorde van de jaarlijkse regionale en landelijke examenbespreking was het afgelopen jaar omgedraaid. Op proef. Het komende jaar gebeurt dit nogmaals. Daarna wordt er geëvalueerd en besloten of deze omdraaiing permanent wordt of dat we terugkeren naar het oude systeem. Op dit moment kunnen we als een soort kleine tussentijdse evaluatie alvast een aantal dingen op een rijtje zetten. Wat was er beter? Wat viel tegen? Wat kan het komend jaar nog verbeterd worden?

Greetje de Vries is lid van de Havo/vwo-commissie van de VGN.

Door de omgedraaide volgorde viel het moment van de regionale vergadering eerder dan iedereen gewend was. Het examen was op een dinsdag en de regiovergaderingen op de vrijdag direct daarna. Helaas was dit ook de vrijdag voorafgaande aan het pinksterweekend, mogelijk hebben beide aspecten de opkomst in negatieve zin beïnvloed. Collega's van wie de correctie nog niet ver gevorderd was, zagen mogelijk af van deelname aan de vergadering. Er werd nu immers een andere rol van je verwacht, namelijk goed beslagen ten ijs komen om een constructieve bijdrage te kunnen leveren aan de bespreking. Collega's die van plan waren hun correctie voort te zetten op hun 'vakantie'-adres waren mogelijk al onderweg. De groep die wel was opgekomen was verder geminimaliseerd doordat de havo- en vwo-vergaderingen gelijktijdig waren gepland. Dit omdat de besprekingen nieuwe stijl de eerste keer wegens onwennigheid met de veranderde rol van de deelnemers mogelijk langer zouden duren. Het doel van de Havo/vwo-commissie om de participatiegraad van de regionale vergaderingen op te schroeven werd dus niet bereikt.

'Puntjes scoren'

De bedoeling van de omdraaiing was ook om op een andere manier met elkaar in gesprek te gaan over het examen. De regionale vergadering was traditioneel een soort doorgeefluik, waarin aan de hand van 'Het Verslag' de belangrijkste correctieproblemen die tijdens de centrale vergadering in Utrecht waren geconstateerd werden doorgenomen. Benadrukt werd dan altijd dat het landelijk verslag geen formele juridische status had en de regionale vergaderingen evenmin, maar dat wellicht door de vergaderingen en het verslag een grotere eenheid van correctie op landelijk niveau zou worden bereikt. Als iedereen zich tenminste aan de afspraken zou houden en vooral ook aan het correctievoorschrift van het Cito. Maar tijdens deze regionale vergaderingen werd de soms moeizaam bereikte 'Consensus van Utrecht' zo nu en dan maar mondjesmaat geaccepteerd en

verzeilden collega's in discussies omtrent het wel of niet oprekken van de Utrechtse afspraken of van het oorspronkelijke correctievoorschrift, ook wel het 'puntjes scoren' genoemd.

Omdraaiing van de vergaderingen moest de discussie neerleggen waar deze hoort: bij de docenten zelf. Uit een regiovergadering zou naar voren moeten komen met welke correctieproblemen de collega's met name worstelden. Kwam men ter vergadering ook met oplossingen voor de geconstateerde problemen, dan was dat nog beter. Wanneer deelnemers aan een vergadering zelf de discussiepunten aandragen en ook zelf met mogelijke oplossingen komen, mag je toch verwachten dat de docenten zich daarna ook aan deze afspraken willen houden.

Tijdens de centrale vergadering in Utrecht zouden de aangedragen oplossingen dan op één lijn moeten worden gebracht.

Praatpapier

Om dit proces te stroomlijnen is een formulier ontwikkeld dat op de regiovergadering moest worden ingevuld en na afloop werd opgestuurd naar de secretaris van de centrale vergadering in Utrecht. Dit formulier bestond uit drie kolommen die per vraag konden worden ingevuld:

'Omdraaiing van de vergaderingen moest de discussie neerleggen waar deze hoort: bij de docenten zelf'

1. Wat is het probleem bij deze vraag? Mogelijkheden: redactie vraag onduidelijk, redactie cv, interpretatie bron of correctieprobleem.
 2. Een voorstel om het probleem op te lossen of een voorstel voor een correctieadvies.
 3. Voorstellen voor aanvullende antwoorden, omdat de voorbeeldantwoorden in het correctievoorschrift niet alles dekken.
- De bedoeling van dit praatpapier was dat eerst zou

worden overgegaan tot analyse van het probleem om daarna oplossingen aan te dragen. Daarnaast zouden, ter ondersteuning van de met de correctie belaste collega's, indien gewenst nog wat antwoord-alternatieven worden geformuleerd. Het was aan de regiovoorzitter dit proces in goede banen te leiden, maar dit is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Wat bleek nadat de formulieren retour waren gezonden? De eerste twee kolommen waren aan de lege kant, maar de derde kolom mocht zich verheugen op grote belangstelling van de deelnemers. Dit had veel weg van het aloude 'puntjes scoren', waar we eigenlijk van af willen.

Het forum

Terwijl de correctie gaande is en collega's al dan niet naar een examenbespreking gaan, kan ook het forum op de VGN-website worden bezocht. Veel collega's bezoeken mogelijk alleen maar het forum. De digitale media zijn natuurlijk bij uitstek een middel om snel met elkaar van gedachten te wisselen over wat je al niet tegenkomt tijdens het correctieproces. Wat levert dat op? Dat is moeilijk te zeggen, maar doorgewinterde historici weten als geen ander dat je heel voorzichtig moet zijn met het trekken van conclusies op basis van de meningsvorming langs deze kanalen. Van een 'communis opinio' kan niet zomaar worden gesproken wanneer je alleen dit medium bekijkt. Het forum wordt wel enigszins gemodereerd, maar dit jaar is wel de vraag opgeworpen of er op dit punt niet wat meer zou moeten gebeuren. Het 'live' van gedachten wisselen met allerlei collega's – die wel het forum frequenteren en ook reageren of dat juist niet of veel minder doen – heeft toch wel de voorkeur. En dat kan tijdens de regionale vergaderingen het beste.

De goeden natuurlijk niet te na gesproken – en die waren er in diverse regiovergaderingen zeker – was met het omdraaien van de vergadervolgorde het fenomeen van het punten scoren dus nog niet uit

de wereld. Misschien heeft dit ook wel wat meer tijd nodig. Het was echter wel een van de belangrijkste doelstellingen van de hele exercitie: docenten komen niet alleen halen, maar ook brengen. Wat is er vervolgens in Utrecht gebeurd met de verslagen uit de regio's? We kunnen een aantal dingen noemen. Ten eerste waren er heel veel verslagen. Het op een rijtje krijgen van alles wat er in stond was een hele klus en dus is er geselecteerd. Bij die selectie is gekeken naar de kwaliteit van de inhoud. Was er sprake van een volledig ingevuld formulier, dan was de betreffende vergadering serieus aan de slag gegaan met de probleemanalyse en het aandragen van oplossingen voor correctieproblemen. Naar deze verslagen is serieus gekeken. Betrof het een formulier waar alleen de derde kolom was ingevuld, dan is er wel naar gekeken maar zijn alleen zaken overgenomen die bij veel andere verslagen ook werden genoemd. Het kan dus heel goed voorkomen dat deelnemers aan een regionale vergadering het afgelopen jaar in het verslag weinig terugvonden van wat zij hadden besproken.

Verschillende petten

Waarom komen collega's naar examenbesprekingen met de intentie het correctievoorschrift op te rekken om zodoende puntjes te kunnen scoren 'voor hun leerlingen'? Dit is uiteindelijk de hamvraag. Het lijkt erop dat die collega's zich niet volledig realiseren dat je als examendocent verschillende petten draagt en dat bij elke pet ook een andere houding hoort. ►

Pet 1: De docent die zijn leerlingen naar het examen begeleidt. In deze rol ben je begaan met je leerlingen, je probeert hen zo goed mogelijk te ondersteunen in hun leerproces, je draagt allerlei adviezen aan en hoopt uiteindelijk dat dit resulteert in een mooi cijfer.

Pet 2: De corrector die het examenwerk van zijn leerlingen moet toetsen aan het landelijk voorgeschreven correctievoorschrift. Dit werk moet objectief gebeuren en tegenover elke leerling moet de docent nu een neutrale houding aannemen. Goed is goed en fout is fout. Je kunt vinden dat sommige examenvragen om wat voor reden dan ook niet helemaal geslaagd zijn, maar dat mag geen reden zijn om drastisch te gaan afwijken van het correctievoorschrift of van het aanvullende VGN-verslag.

‘Je kunt vinden dat sommige examenvragen niet geslaagd zijn, maar dat mag geen reden zijn om drastisch af te wijken van het correctievoorschrift’

Pet 3: De historicus die tijdens het examen dingen tegenkomt waarover hij de wenkbrauwen fronst. Wat doe je dan? Het beste is: maak het wereldkundig aan collega's en breng het in op de regiovergadering of op het forum. Wordt je mening ondersteund vanuit gezaghebbende literatuur, zoals dat heet, dan wordt zoiets zeker meegenomen in de besprekingen. Op grond van een al dan niet gerenommeerd historisch werk in je eentje besluiten af te wijken van het correctievoorschrift of de Utrechtse afspraken, is veel minder wenselijk. De eenheid in beoordeling op landelijk niveau is hiermee niet gediend. Bij de tweede correctie levert dit soms ook spanning op.

Tweede correctie

‘Ik heb dit bij mijn eigen leerlingen fout gerekend, maar u rekent dit goed!’ Allemaal zijn we bekend met deze woorden, hetzij uitgesproken als tweede corrector, hetzij als lijdend voorwerp aangehoord. Ook de tweede correctie heeft als doel de eenheid van correctie op landelijk niveau te bevorderen. Leerlingen moeten, ongeacht wie hun docent is, zoveel mogelijk op dezelfde manier worden beoordeeld. Het correctievoorschrift en de verslagen van de examenbesprekingen kunnen hierbij behulpzaam zijn. Maar wat als dit niet voldoende is? Want soms blijft consensus over een correctieprobleem uit en op dat moment betreden wij het beruchte ‘grijze gebied’. We geven een interpretatief vak en niet alles is eenduidig. Dan moet de bedoeling van een vraag of antwoord toch ook zelf geïnterpreteerd worden. We gaan ervan uit dat iedereen dat zo zorgvuldig mogelijk doet.

Verricht je de tweede correctie dan moet je je als corrector in zo'n situatie dus afvragen: wie controleer ik? Controleer ik het werk van de leerlingen van een

collega of controleer ik of de collega zijn werk goed heeft gedaan? Ga je uit van het eerste, dan roept dat vast problemen op, want we interpreteren dingen verschillend en over wat je bij een leerling acceptabel vindt, kun je met een collega van mening verschillen. Maar je kunt ook anders kijken. De collega heeft misschien niet altijd de beslissing genomen die jijzelf zou nemen, maar is hij wel consequent in zijn beoordeling. Is zijn beslissing te beargumenteren? In dat geval kun je ook besluiten de professionele integriteit van de collega te respecteren en voer je de correctie nog steeds consciëntieus uit.

Verbeteringen

We gaan de proef in mei herhalen. Wat gaan we beter doen? De planning van de vergaderingen kan beter: op maandag 13 mei is het examen, de regionale bijeenkomsten staan gepland voor donderdag 16 mei en de centrale vergadering in Utrecht op maandag 20 mei. Er worden aparte bijeenkomsten gehouden voor havo en vwo, zodat collega's beide vergaderingen kunnen bezoeken. We gaan in overleg met de regiovoorzitters proberen het vergaderformat zo op te stellen dat invulling en verwerking van de verslagen gestructureerder kunnen verlopen. We hopen dat de regionale bijeenkomsten meer het karakter gaan aannemen van een constructieve gedachteswisseling, waarbij in de eerste plaats *analyse* van correctieproblemen plaatsvindt, gevolgd door het aandragen van oplossingen voor deze problemen of correctieadviezen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat, als deze resultaten dan ook inderdaad centraal afgehamerd kunnen worden, veel meer collega's zich gehoord zullen weten en zich geëngageerd voelen aan de genomen beslissingen. ■

